

**ΟΔΗΓΙΑ 2004/38/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
της 29ης Απριλίου 2004**

σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ
(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη :

τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως τα άρθρα 12, 18, 40, 44 και 52,

την πρόταση της Επιτροπής¹,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής²,

τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών³,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της Συνθήκης,⁴

---

¹ ΕΕ C 270 E, 25.9.2001, σ. 150.

² ΕΕ C 149, 21.6.2002, σ. 46.

³ ΕΕ C 192, 12.8.2002, σ. 17.

⁴ Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 11ης Φεβρουαρίου 2003 (ΕΕ C 43 E, 19.2.2004, σ. 42), κοινή θέση του Συμβουλίου της 5ης Δεκεμβρίου 2003 (ΕΕ C 54 E, 2.3.2004, σ. 12) και θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Μαρτίου 2004 (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

Εκτιμώντας τα εξής :

- (1) Η ιθαγένεια της Ένωσης παρέχει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το πρωτογενές και ατομικό δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, με την επιφύλαξη των περιορισμών και των όρων που ορίζονται στη Συνθήκη και των μέτρων που θεσπίζονται για την εφαρμογή του εν λόγω δικαιώματος.
- (2) Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς, η οποία περιλαμβάνει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελευθερία σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης.
- (3) Ιθαγένεια της Ένωσης θα πρέπει να είναι το θεμελιώδες καθεστώς των υπηκόων των κρατών μελών όταν ασκούν το δικαίωμά τους της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να κωδικοποιηθούν και να επανεξετασθούν οι ισχύουσες κοινοτικές πράξεις που διέπουν χωριστά τους μισθωτούς, τους μη μισθωτούς, καθώς και τους φοιτητές και άλλα πρόσωπα άνευ επαγγέλματος, προκειμένου να απλοποιηθεί και να ενισχυθεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής όλων των πολιτών της Ένωσης.

- (4) Στο πλαίσιο αυτό, για να διορθωθεί η τμηματική και αποσπασματική προσέγγιση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής και να διευκολυνθεί η άσκησή του απαιτείται ενιαία νομοθετική πράξη η οποία θα τροποποιήσει τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας ¹, και θα καταργήσει τις ακόλουθες πράξεις : την οδηγία 68/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας ², την οδηγία 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και της παροχής υπηρεσιών ³, την οδηγία 90/364/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής ⁴, την οδηγία 90/365/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων που έχουν παύσει την επαγγελματική τους δραστηριότητα ⁵ και την οδηγία 93/96/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των σπουδαστών ⁶.
- (5) Το δικαίωμα όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, προκειμένου να ασκείται υπό αντικειμενικές συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας, θα πρέπει να παρέχεται και στα μέλη της οικογένειάς τους, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ο ορισμός του «μέλους της οικογένειας» θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τον καταχωρημένο σύντροφο εάν η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρημένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο.

¹ ΕΕ L 257, 19.10.1968, σ. 2. Κανονισμός ο οποίος τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2434/92 (ΕΕ L 245, 26.8.1992, σ. 1).

² ΕΕ L 257, 19.10.1968, σ. 13. Οδηγία η οποία τροποποιήθηκε τελευταία από την Πράξη Προσχώρησης του 2003.

³ ΕΕ L 172, 28.6.1973, σ. 14.

⁴ ΕΕ L 180, 13.7.1990, σ. 26.

⁵ ΕΕ L 180, 13.7.1990, σ. 28.

⁶ ΕΕ L 317, 18.12.1993, σ. 59.

- (6) Προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας με ευρύτερη έννοια και με την επιφύλαξη της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, η κατάσταση των προσώπων τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του μέλους της οικογένειας δυνάμει της παρούσας οδηγίας και τα οποία, ως εκ τούτου, δεν απολαύουν αυτόματου δικαιώματος εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, θα πρέπει να εξετάζεται από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της εθνικής του νομοθεσίας, ώστε να αποφασίζεται κατά πόσον μπορεί να επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στα εν λόγω πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση τους με τον πολίτη της Ένωσης ή οιοσδήποτε άλλες συνθήκες, όπως η οικονομική ή συγγενική εξάρτησή τους από τον πολίτη της Ένωσης.
- (7) Θα πρέπει να προσδιορισθούν σαφώς οι διατυπώσεις που σχετίζονται με την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης στην επικράτεια των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των ισχυουσών διατάξεων περί εθνικών συνοριακών ελέγχων.
- (8) Προκειμένου να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των μελών της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, τα μέλη τα οποία έχουν ήδη λάβει δελτίο διαμονής θα πρέπει να απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης εισόδου κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 539/2001, του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, περί του καταλόγου τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών, και του καταλόγου των τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτή¹ ή, ενδεχομένως, της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας.
- (9) Οι πολίτες της Ένωσης θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής για χρονικό διάστημα το οποίο δεν θα υπερβαίνει τους τρεις μήνες χωρίς να υπόκεινται σε κανένα όρο ή διατύπωση πλην της απαραίτητης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου, υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερης μεταχείρισης η οποία ισχύει για τα πρόσωπα που αναζητούν εργασία, όπως αναγνωρίζεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

¹ ΕΕ L 81, 21.3.2001, σ. 1. Κανονισμός ο οποίος τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 453/2003 (ΕΕ L 69, 13.3.2003, σ. 10).

-
- (10) Οι απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής δεν θα πρέπει, ωστόσο, να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την αρχική περίοδο διαμονής τους. Για τον σκοπό αυτό, το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα των τριών μηνών, θα πρέπει να υπόκειται σε όρους.
- (11) Το θεμελιώδες και προσωποπαγές δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος απονέμεται απευθείας στους πολίτες της Ένωσης από τη Συνθήκη και δεν εξαρτάται από την εκπλήρωση διοικητικών διαδικασιών.
- (12) Όταν τα διαστήματα παραμονής υπερβαίνουν τους τρεις μήνες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν την εγγραφή των πολιτών της Ένωσης από τις αρμόδιες αρχές του τόπου διαμονής, πιστοποιούμενη με βεβαίωση εγγραφής, η οποία χορηγείται για τον σκοπό αυτό.
- (13) Η απαίτηση δελτίου διαμονής θα πρέπει να περιορίζεται στα μέλη της οικογένειας πολιτών της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, για διαστήματα παραμονής μεγαλύτερα από τρεις μήνες.
- (14) Τα δικαιολογητικά έγγραφα που απαιτούν οι αρμόδιες αρχές για την έκδοση βεβαίωσης εγγραφής ή δελτίου διαμονής θα πρέπει να προσδιορίζονται εξαντλητικά, προκειμένου να αποφεύγονται αποκλίνουσες διοικητικές πρακτικές ή ερμηνείες ικανές να αποτελέσουν άνευ λόγου εμπόδιο στην άσκηση του δικαιώματος διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους.

- (15) Θα πρέπει να παρέχεται νομική προστασία στα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση θανάτου του πολίτη της Ένωσης, διαζυγίου, ακύρωσης του γάμου ή λήξης της καταχωρημένης σχέσης. Ως εκ τούτου, με βάση την αρχή του σεβασμού του οικογενειακού βίου και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, υπό ορισμένες δε συνθήκες προς αποφυγή καταχρήσεως, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα τα οποία θα εξασφαλίζουν ότι, στις περιπτώσεις αυτές, τα μέλη της οικογένειας τα οποία διαμένουν ήδη στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής διατηρούν το δικαίωμα διαμονής τους αποκλειστικά σε προσωπική βάση.
- (16) Ενώσω οι δικαιούχοι του δικαιώματος διαμονής δεν αποτελούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, δεν θα πρέπει να απελούνται. Ως εκ τούτου, η προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας δεν θα πρέπει να συνεπάγεται αυτομάτως τη λήψη μέτρου απέλασης. Το κράτος μέλος υποδοχής θα πρέπει να εξετάζει εάν πρόκειται για περίπτωση προσωρινών δυσκολιών και να λαμβάνει υπόψη τη διάρκεια της παραμονής, την προσωπική κατάσταση και το ποσό της ενίσχυσης που χορηγήθηκε, προκειμένου να εκτιμά εάν ο δικαιούχος αποτελεί υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιάς του και να προβαίνει στην απέλασή του. Δεν θα πρέπει να λαμβάνεται μέτρο απέλασης επ' ουδενί κατά μισθωτών, μη μισθωτών ή προσώπων που αναζητούν εργασία, όπως ορίζονται από το Δικαστήριο, παρά μόνο για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας.
- (17) Το δικαίωμα μόνιμης διαμονής για τους πολίτες της Ένωσης που έχουν επιλέξει να εγκατασταθούν μακροχρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής ενισχύει τη συνείδηση της ιθαγένειας της Ένωσης και συμβάλλει καθοριστικά στην προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις στόχους της Ένωσης. Για το λόγο αυτόν, ενδείκνυται να καθιερωθεί δικαίωμα μόνιμης διαμονής για όλους τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους, που έχουν διαμείνει στο κράτος μέλος υποδοχής, τηρουμένων των όρων που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, επί ένα συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών και δεν έχει ληφθεί κατά αυτών μέτρο απέλασης.

- (18) Το δικαίωμα μόνιμης διαμονής, άπαξ αποκτηθεί, δεν θα πρέπει να υπόκειται σε όρους, προκειμένου να αποτελεί ένα πραγματικό μέσο ενσωμάτωσης στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής στο οποίο διαμένει ο πολίτης της Ένωσης.
- (19) Θα πρέπει, ωστόσο, να διατηρηθούν ορισμένα πλεονεκτήματα τα οποία αφορούν ειδικά τους πολίτες της Ένωσης που είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί και τα μέλη των οικογενειών τους, δεδομένου ότι αποτελούν κεκτημένα δικαιώματα, παραχωρηθέντα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1251/70 της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1970, περί του δικαιώματος των εργαζομένων να παραμένουν στην επικράτεια κράτους μέλους μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας¹, και με την οδηγία 75/34/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1974, περί του δικαιώματος των υπηκόων ενός κράτους μέλους να παραμένουν στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους μετά την άσκηση σε αυτό μη μισθωτής δραστηριότητας² που είναι δυνατό να επιτρέπουν στα πρόσωπα αυτά να αποκτούν δικαίωμα μόνιμης διαμονής πριν να διαμείνουν πέντε έτη στο κράτος μέλος υποδοχής.
- (20) Σύμφωνα με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, όλοι οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους που διαμένουν σε κράτος μέλος βάσει της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης, στο εν λόγω κράτος μέλος, σε σύγκριση με τους ημεδαπούς στους τομείς που καλύπτονται από τη Συνθήκη, με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητά στη Συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο.

¹ ΕΕ L 142, 30.6.1970, σ. 24.

² ΕΕ L 14, 20.1.1975, σ. 10.

- (21) Πάντως, θα πρέπει να εναπόκειται στο κράτος μέλος υποδοχής να αποφασίζει εάν θα παρέχει σε πρόσωπα που δεν ασκούν μισθωτή δραστηριότητα ή ελεύθερο επάγγελμα ή διατηρούν την ιδιότητα αυτή και στα μέλη της οικογένειάς τους κοινωνική παροχή κατά τους πρώτους τρεις μήνες διαμονής, ή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στις περιπτώσεις των προσώπων που αναζητούν εργασία, ή σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής.
- (22) Η Συνθήκη επιτρέπει την επιβολή περιορισμών στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής, για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Προκειμένου να εξασφαλισθεί καλύτερος προσδιορισμός των περιστάσεων και των διαδικαστικών εγγυήσεων λόγω των οποίων στους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους είναι δυνατό να μην επιτραπεί η είσοδος ή είναι δυνατό να απελαθούν, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να αντικαταστήσει την οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, σχετικά με τον συντονισμό των ειδικών μέτρων για τους αλλοδαπούς, σε θέματα μετακίνησης και διαμονής, τα οποία υπαγορεύονται από λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.¹
- (23) Η απέλαση των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας αποτελεί μέτρο το οποίο ενδέχεται να βλάψει σοβαρά πρόσωπα τα οποία, κάνοντας χρήση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που τους απονέμει η Συνθήκη, έχουν ενταχθεί ουσιαστικά στο κράτος μέλος υποδοχής. Για το λόγο αυτόν, θα πρέπει να περιορισθεί το πεδίο εφαρμογής των σχετικών μέτρων, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός ένταξης των ενδιαφερομένων, η διάρκεια της παραμονής τους στο κράτος μέλος υποδοχής, η ηλικία και η κατάσταση της υγείας τους, η οικογενειακή και η οικονομική τους κατάσταση, καθώς και οι δεσμοί τους με τη χώρα καταγωγής του.

¹ ΕΕ 56, 4.4.1964, σ. 850. Οδηγία η οποία τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 75/35/ΕΟΚ (ΕΕ L 14, 20.1.1975, σ. 14).

- (24) Κατά συνέπεια, όσο μεγαλύτερη είναι η ένταξη των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους στο κράτος μέλος υποδοχής, τόσο μεγαλύτερη προστασία θα πρέπει να παρέχεται έναντι απέλασης. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι δημόσιας ασφάλειας, θα πρέπει να λαμβάνεται μέτρο απέλασης κατά πολιτών της Ένωσης οι οποίοι διαμένουν επί μακρόν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής, ιδίως όταν έχουν γεννηθεί και διαμένει εκεί όλη τους τη ζωή. Επιπλέον, οι εν λόγω εξαιρετικές περιστάσεις θα πρέπει επίσης να ισχύουν και για τα μέτρα απέλασης που λαμβάνονται κατά ανηλίκων, προκειμένου να προστατεύονται οι δεσμοί με την οικογένειά τους, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών της 20ής Νοεμβρίου 1989.
- (25) Είναι επίσης σκόπιμο να διευκρινίζονται λεπτομερώς οι διαδικαστικές εγγυήσεις, ούτως ώστε να διασφαλίζεται, αφενός, υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους σε περίπτωση άρνησης εισόδου ή διαμονής σε άλλο κράτος μέλος και, αφετέρου, η τήρηση της αρχής της δέουσας αιτιολόγησης των πράξεων της διοίκησης.
- (26) Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να παρέχεται στους πολίτες της Ένωσης και στα μέλη των οικογενειών τους, η δυνατότητα προσφυγής στη Δικαιοσύνη κατά της άρνησης εισόδου ή διαμονής σε άλλο κράτος μέλος.
- (27) Κατά προέκταση της νομολογίας του Δικαστηρίου η οποία εμποδίζει τα κράτη μέλη να εκδίδουν διαταγές οι οποίες απαγορεύουν στα πρόσωπα που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία τη δια βίου πρόσβαση στην επικράτειά τους, θα πρέπει να επιβεβαιωθεί το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους στους οποίους έχει απαγορευθεί η είσοδος στην επικράτεια κράτους μέλους να υποβάλλουν νέα αίτηση εντός εύλογης προθεσμίας, και σε κάθε περίπτωση κατόπιν τριετίας από την επιβολή της εφαρμογής της οριστικής απόφασης απέλασης.

- (28) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα, προκειμένου να προφυλαχθούν από κατάχρηση δικαιώματος ή δόλο, κυρίως εικονικούς γάμους ή άλλης μορφής σχέσεις οι οποίες συνάπτονται για τον μόνο λόγο της απόκτησης του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.
- (29) Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να επηρεάσει τυχόν ευνοϊκότερες εθνικές διατάξεις.
- (30) Προκειμένου να εξετασθεί πώς μπορεί να διευκολυνθεί περαιτέρω η άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής, η Επιτροπή θα πρέπει να προετοιμάσει έκθεση για να εκτιμηθεί η δυνατότητα υποβολής των τυχόν αναγκαίων προτάσεων για τον σκοπό αυτό, κυρίως όσον αφορά την παράταση της περιόδου παραμονής άνευ όρων.
- (31) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με την απαγόρευση διακρίσεων που περιέχει ο Χάρτης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν την παρούσα οδηγία χωρίς να προβαίνουν σε διακρίσεις κατά των δικαιούχων της παρούσας οδηγίας λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλου είδους φρονημάτων, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, ύπαρξης αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ :

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Γενικές διατάξεις

Άρθρο 1

Σκοπός

Η παρούσα οδηγία καθορίζει :

- α) τους όρους που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών από τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους,
- β) το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους,
- γ) τους περιορισμούς των δικαιωμάτων που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β), για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως :

- 1) «Πολίτης της Ένωσης» : κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους.

- 2) «Μέλος της οικογένειας» :
- α) ο/η σύζυγος,
  - β) ο/η σύντροφος με τον/την οποίο/α ο πολίτης της Ένωσης έχει σχέση καταχωρημένης συμβίωσης, βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρημένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο, και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής,
  - γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του/της συζύγου ή του/της συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β),
  - δ) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες καθώς και εκείνοι του/της συζύγου ή του/της συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β).
- 3) «Κράτος μέλος υποδοχής» : το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.

Άρθρο 3

Δικαιούχοι

1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.

---

2. Με την επιφύλαξη τυχόν ατομικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των ενδιαφερομένων και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του, το κράτος μέλος υποδοχής διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή των ακόλουθων προσώπων :

- α) κάθε άλλου μέλους της οικογένειας, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς του, που δεν εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 2, σημείο 2, εφόσον συντηρείται από τον πολίτη της Ένωσης που έχει ίδιον δικαίωμα διαμονής ή ζει υπό τη στέγη του στη χώρα προέλευσης, ή εφόσον σοβαροί λόγοι υγείας καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του εν λόγω μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης,
- β) του/της συντρόφου με τον/την οποίο/α ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη.

Το κράτος μέλος υποδοχής αναλαμβάνει εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης και αιτιολογεί κάθε άρνηση εισόδου ή διαμονής των προσώπων αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Δικαίωμα εξόδου και εισόδου

Άρθρο 4

Δικαίωμα εξόδου

1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, όλοι οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι φέρουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο καθώς και τα μέλη της οικογενείας τους, που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, τα οποία φέρουν ισχύον διαβατήριο, έχουν το δικαίωμα να εγκαταλείπουν το έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος.
2. Καμία θεώρηση εξόδου ή άλλη ισοδύναμη διατύπωση δεν επιβάλλεται στα πρόσωπα για τα οποία ισχύει η παράγραφος 1.
3. Τα κράτη μέλη, ενεργώντας σύμφωνα με το δίκαιό τους, εκδίδουν ή ανανεώνουν στους υπηκόους τους δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο που αναγράφει την ιθαγένειά τους.
4. Το διαβατήριο πρέπει να ισχύει τουλάχιστον για όλα τα κράτη μέλη και για τις χώρες διά μέσου των οποίων πρέπει να διέλθει ο κάτοχος όταν ταξιδεύει μεταξύ κρατών μελών. Αν το δίκαιο κράτους μέλους δεν προβλέπει τη χορήγηση δελτίου ταυτότητας, η διάρκεια ισχύος του διαβατηρίου που εκδίδεται ή ανανεώνεται δεν μπορεί να είναι μικρότερη των πέντε ετών.

Άρθρο 5

Δικαίωμα εισόδου

1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο στην επικράτειά τους σε κάθε πολίτη της Ένωσης ο οποίος φέρει ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο, καθώς επίσης και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον φέρουν ισχύον διαβατήριο.

Καμία θεώρηση εισόδου ή άλλη ισοδύναμη διατύπωση δεν επιβάλλεται στους πολίτες της Ένωσης.

2. Στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους επιβάλλεται μόνο θεώρηση εισόδου σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 539/2001 ή, ενδεχομένως, με το εθνικό δίκαιο. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η κατοχή ισχύοντος δελτίου διαμονής προβλεπομένου στο άρθρο 10, απαλλάσσει τα εν λόγω μέλη της οικογένειας από την απαίτηση θεώρησης.

Τα κράτη μέλη παρέχουν στα εν λόγω πρόσωπα κάθε διευκόλυνση, προκειμένου να αποκτήσουν τις απαιτούμενες θεωρήσεις. Οι θεωρήσεις αυτές εκδίδονται, ατελώς, το συντομότερο δυνατόν, και βάσει ταχείας διαδικασίας.

3. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν επιθέτει σφραγίδα εισόδου ή εξόδου στο διαβατήριο των μελών της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον προσκομίζουν το δελτίο διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 10.

4. Οσάκις πολίτης της Ένωσης ή μέλος της οικογένειάς του που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους δεν διαθέτει τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα ή, ανάλογα με την περίπτωση, την αναγκαία θεώρηση, το οικείο κράτος μέλος, πριν εφαρμόσει το μέτρο της επαναπροώθησης, παρέχει στα πρόσωπα αυτά κάθε εύλογη δυνατότητα για την απόκτηση των αναγκαίων εγγράφων ή την αποστολή τους εντός ευλόγου προθεσμίας ή προκειμένου να επιβεβαιωθεί ή να αποδειχθεί με άλλα μέσα ότι καλύπτονται από το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.

5. Το κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει από τον ενδιαφερόμενο να γνωστοποιήσει την παρουσία του στην επικράτειά του εντός εύλογης προθεσμίας η οποία δεν δημιουργεί διακρίσεις. Η μη συμμόρφωση με την απαίτηση αυτή είναι δυνατόν να επισύρει κυρώσεις για τον ενδιαφερόμενο, οι οποίες θα είναι αναλογικές και δεν θα εισάγουν διακρίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Δικαίωμα διαμονής

Άρθρο 6

Δικαίωμα διαμονής έως τρεις μήνες

1. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα έως τρεις μήνες χωρίς κανένα όρο ή διατύπωση πέραν της απαίτησης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου.

2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 εφαρμόζονται και στα μέλη της οικογένειας που είναι κάτοχοι ισχύοντος διαβατηρίου, δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν τον πολίτη της Ένωσης.

Άρθρο 7

Δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών

1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον :

- α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή
- β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή
- γ) - έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και
- διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, ή

- δ) είναι μέλη της οικογένειας τα οποία συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν πολίτη της Ένωσης που πληροί τους όρους που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) ή γ).
2. Το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν, στο κράτος μέλος υποδοχής, τον πολίτη της Ένωσης και εφόσον ο εν λόγω πολίτης πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχεία α), β) ή γ).
3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, στοιχείο α), η ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού διατηρείται για τον πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πλέον μισθωτός ή μη μισθωτός στις ακόλουθες περιπτώσεις :
- α) αν ο ενδιαφερόμενος είναι προσωρινά ανίκανος προς εργασία εξαιτίας ασθένειας ή ατυχήματος,
- β) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος, έχοντας ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα άνω του ενός έτους, και έχει καταγραφεί ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης,
- γ) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους ή αφού κατέστη ακουσίως άνεργος κατά τη διάρκεια των πρώτων δώδεκα μηνών και έχει καταγραφεί στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία. Στην περίπτωση αυτή, η ιδιότητα του εργαζομένου διατηρείται επί χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του εξαμήνου,
- δ) αν ο ενδιαφερόμενος παρακολουθεί μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος είναι ακουσίως άνεργος, η διατήρηση της ιδιότητας του εργαζομένου προϋποθέτει την ύπαρξη σχέσης μεταξύ της προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας και της κατάρτισης.

4. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, στοιχείο δ) και την παράγραφο 2, μόνο ο/η σύζυγος, ο καταχωρημένος σύντροφος που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β) και τα συντηρούμενα τέκνα έχουν δικαίωμα διαμονής ως μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ο οποίος πληροί τους όρους της παραγράφου 1, στοιχείο γ). Το άρθρο 3, παράγραφος 2 ισχύει για τους συντηρούμενους απευθείας ανιόντες, καθώς και εκείνους του/της συζύγου ή του καταχωρημένου συντρόφου.

Άρθρο 8

Διοικητικές διατυπώσεις για τους πολίτες της Ένωσης

1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 5, παράγραφος 5, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να απαιτεί από τους πολίτες της Ένωσης να εγγράφονται από τις αρμόδιες αρχές για τα διαστήματα παραμονής που υπερβαίνουν τους τρεις μήνες.
2. Η προθεσμία που τάσσεται για την εγγραφή δεν μπορεί να είναι βραχύτερη των τριών μηνών από την ημερομηνία άφιξης. Χορηγείται αμέσως βεβαίωση εγγραφής, στην οποία αναγράφονται το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του εγγραφέντος και η ημερομηνία εγγραφής. Η μη συμμόρφωση με την απαίτηση εγγραφής είναι δυνατόν να επισύρει για τον ενδιαφερόμενο κυρώσεις, οι οποίες θα είναι αναλογικές και δεν θα εισάγουν διακρίσεις.
3. Για να χορηγήσουν βεβαίωση εγγραφής, τα κράτη μέλη μπορούν μόνο να απαιτούν :
  - από τους πολίτες της Ένωσης για τους οποίους έχει εφαρμογή το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α), να προσκομίζουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο, βεβαίωση πρόσληψης από τον εργοδότη ή πιστοποιητικό απασχόλησης ή απόδειξη ότι είναι μη μισθωτοί,

- από τους πολίτες της Ένωσης για τους οποίους έχει εφαρμογή το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β), να προσκομίζουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο και να παρέχουν απόδειξη ότι πληρούν τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β),
- από τους πολίτες της Ένωσης για τους οποίους έχει εφαρμογή το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ), να προσκομίζουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο και να παρέχουν απόδειξη της εγγραφής τους σε εγκεκριμένο ίδρυμα και της πλήρους ασφαλιστικής κάλυψης ασθένειας και τη δήλωση ή το ισοδύναμο μέσο που αναφέρεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαιτούν η εν λόγω δήλωση να αναφέρει συγκεκριμένο ύψος πόρων.

4. Τα κράτη μέλη δεν δύνανται να προσδιορίζουν το ύψος των πόρων που τα ίδια θεωρούν ως «επαρκείς πόρους», αλλά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την προσωπική κατάσταση του ενδιαφερομένου. Εν πάση περιπτώσει, το εν λόγω ύψος δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο κάτω του οποίου οι υπήκοοι του κράτους μέλους υποδοχής είναι επιλέξιμοι για κοινωνικές παροχές ή, όπου το κριτήριο αυτό δεν εφαρμόζεται, το ύψος της κατώτατης σύνταξης κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλεται από το κράτος μέλος υποδοχής.

5. Για να χορηγήσουν βεβαίωση εγγραφής στα μέλη της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης, που είναι επίσης πολίτες της Ένωσης, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν να προσκομίζονται τα εξής έγγραφα :

- α) ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο,
- β) έγγραφο το οποίο πιστοποιεί την ύπαρξη δεσμού συγγένειας ή καταχωρημένης συμβίωσης,

- γ) κατά περίπτωση, τη βεβαίωση εγγραφής του πολίτη της Ένωσης που συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν,
- δ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία γ) και δ), δικαιολογητικά ότι πληρούνται οι όροι που καθορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία γ) και δ),
- ε) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α), έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα ή απόδειξη της ύπαρξης σοβαρών λόγων υγείας, οι οποίοι καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης,
- στ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο β), απόδειξη της ύπαρξης διαρκούς σχέσης με τον πολίτη της Ένωσης.

Άρθρο 9

Διοικητικές διατυπώσεις για τα μέλη της οικογένειας
που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους

1. Τα κράτη μέλη χορηγούν στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους δελτίο διαμονής, εφόσον η προβλεπόμενη διάρκεια παραμονής τους υπερβαίνει τους τρεις μήνες.
2. Η προθεσμία που τάσσεται για την υποβολή αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής δεν μπορεί να είναι βραχύτερη των τριών μηνών από την ημερομηνία άφιξης.

3. Η μη συμμόρφωση με την απαίτηση υποβολής αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής είναι δυνατόν να επισύρει κυρώσεις για τον ενδιαφερόμενο, οι οποίες θα είναι αναλογικές και δεν θα εισάγουν διακρίσεις.

Άρθρο 10

Χορήγηση του δελτίου διαμονής

1. Το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους πιστοποιείται με τη χορήγηση εγγράφου το οποίο καλείται «Δελτίο διαμονής μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης», το αργότερο εντός εξαμήνου από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Η βεβαίωση υποβολής της αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής χορηγείται αμέσως.
2. Προκειμένου να χορηγήσουν δελτίο διαμονής, τα κράτη μέλη απαιτούν την προσκόμιση των εξής εγγράφων :
  - α) ισχύον διαβατήριο,
  - β) έγγραφο το οποίο πιστοποιεί την ύπαρξη δεσμού συγγένειας ή καταχωρημένης συμβίωσης,
  - γ) τη βεβαίωση εγγραφής ή, ελλείψει συστήματος εγγραφής, οιαδήποτε άλλη απόδειξη διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής του πολίτη της Ένωσης που συνοδεύουν ή πηγάζουν να συναντήσουν,

- δ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία γ) και δ), δικαιολογητικά ότι πληρούνται οι όροι που καθορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία γ) και δ),
- ε) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α), έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα ή απόδειξη της ύπαρξης σοβαρών λόγων υγείας, οι οποίοι καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης,
- στ) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο β), απόδειξη της ύπαρξης διαρκούς σχέσης με τον πολίτη της Ένωσης.

Άρθρο 11

Ισχύς του δελτίου διαμονής

1. Η διάρκεια ισχύος του δελτίου διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, είναι πέντε έτη από την ημερομηνία χορήγησης ή για την προβλεπόμενη περίοδο παραμονής του πολίτη της Ένωσης, εφόσον η εν λόγω περίοδος είναι μικρότερη των πέντε ετών.
2. Η ισχύς του δελτίου διαμονής δεν θίγεται από προσωρινές απουσίες που δεν υπερβαίνουν τους έξι μήνες ετησίως ούτε από απουσίες μεγαλύτερης διάρκειας για την εκπλήρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ή από μία απουσία δώδεκα συναπτών μηνών κατ' ανώτατο όριο για σοβαρούς λόγους, ιδίως εγκυμοσύνη και μητρότητα, σοβαρή ασθένεια, σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή τοποθέτηση σε άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα.

Άρθρο 12

Διατήρηση του δικαιώματος διαμονής από τα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση θανάτου ή αναχώρησης του πολίτη της Ένωσης

1. Με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου, ο θάνατος του πολίτη της Ένωσης ή η αναχώρησή του από το κράτος μέλος υποδοχής δεν θίγει το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειάς του τα οποία είναι υπήκοοι κράτους μέλους.

Πριν από την απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να πληρούν τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχεία α), β), γ) ή δ).

2. Με την επιφύλαξη του δευτέρου εδαφίου, ο θάνατος πολίτη της Ένωσης δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των μελών της οικογένειάς του τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής ως μέλη της οικογένειας επί ένα έτος τουλάχιστον πριν από τον θάνατο του πολίτη της Ένωσης.

Πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, το δικαίωμα διαμονής των ενδιαφερομένων εξακολουθεί να τελεί υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αποδείξουν ότι είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί ή ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τους ίδιους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, και ότι έχουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή ότι είναι μέλη της ήδη συσταθείσας στο κράτος μέλος υποδοχής οικογένειας ενός προσώπου το οποίο πληροί τις ανωτέρω προϋποθέσεις. Η έννοια των «επαρκών πόρων» ορίζεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4.

Τα εν λόγω μέλη της οικογένειας διατηρούν το δικαίωμα διαμονής αποκλειστικά σε προσωπική βάση.

3. Η αναχώρηση του πολίτη της Ένωσης από το κράτος μέλος υποδοχής ή ο θάνατός του δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των τέκνων του ή του γονέα ο οποίος έχει πράγματι την επιμέλεια των τέκνων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, εφόσον τα τέκνα διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής και είναι εγγεγραμμένα σε εκπαιδευτικό ίδρυμα με σκοπό την πραγματοποίηση σπουδών, έως την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Άρθρο 13

Διατήρηση του δικαιώματος διαμονής από τα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση διαζυγίου, ακύρωσης του γάμου ή λήξης της καταχωρημένης συμβίωσης

1. Με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου, το διαζύγιο, η ακύρωση του γάμου ή η λήξη της καταχωρημένης συμβίωσης του πολίτη της Ένωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), δεν θίγει το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειάς του, τα οποία είναι υπήκοοι κράτους μέλους.

Πριν από την απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να πληρούν τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχεία α), β), γ) ή δ).

2. Με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου, το διαζύγιο, η ακύρωση του γάμου ή η λήξη της καταχωρημένης συμβίωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των μελών της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, στις ακόλουθες περιπτώσεις :
- α) αν ο γάμος ή η καταχωρημένη συμβίωση διήρκεσε, έως την έναρξη της διαδικασίας έκδοσης διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου ή τη λήξη της καταχωρημένης συμβίωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), τρία έτη τουλάχιστον, εκ των οποίων το ένα έτος στο κράτος μέλος υποδοχής, ή
  - β) αν η επιμέλεια των τέκνων του πολίτη της Ένωσης έχει ανατεθεί στο/στη σύζυγο ή στο/στη σύντροφο που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους βάσει συμφωνίας μεταξύ των συζύγων ή των συντρόφων κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), ή με δικαστική απόφαση, ή
  - γ) αν τούτο υπαγορεύεται από ιδιαιτέρως δυσχερείς καταστάσεις, όπως σε περίπτωση που το μέλος της οικογένειας κατέστη θύμα οικογενειακή βίας ενόσω υφίστατο ο γάμος ή η καταχωρημένη συμβίωση, ή
  - δ) αν ο/η σύζυγος ή ο/η σύντροφος που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους απολαύει, βάσει συμφωνίας μεταξύ των συζύγων ή των συντρόφων κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), ή με δικαστική απόφαση, του δικαιώματος επικοινωνίας με ανήλικο τέκνο, υπό τον όρο ότι το δικαστήριο έκρινε ότι οι επισκέψεις πρέπει να πραγματοποιούνται στο κράτος μέλος υποδοχής και για όσο διάστημα απαιτείται.

Πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, το δικαίωμα διαμονής των ενδιαφερομένων εξακολουθεί να τελεί υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αποδείξουν ότι είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί ή ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τους ίδιους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, και ότι έχουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή ότι είναι μέλη της ήδη συσταθείσας στο κράτος μέλος υποδοχής οικογένειας ενός προσώπου το οποίο πληροί αυτές τις προϋποθέσεις. Η έννοια των «επαρκών πόρων» ορίζεται στο άρθρο 8, παράγραφος 5.

Τα εν λόγω μέλη της οικογένειας διατηρούν το δικαίωμα διαμονής αποκλειστικά σε προσωπική βάση.

Άρθρο 14

Διατήρηση του δικαιώματος διαμονής

1. Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 6, ενόσω δεν αποτελούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής.
2. Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στα άρθρα 7, 12 και 13, ενόσω πληρούν τους όρους των άρθρων αυτών.

Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου υπάρχει εύλογη αμφιβολία κατά πόσον ο πολίτης της Ένωσης ή τα μέλη της οικογένειάς του πληρούν τους όρους των άρθρων 7, 12 και 13, τα κράτη μέλη δύνανται να ελέγχουν εάν πληρούνται οι όροι αυτοί. Ο έλεγχος αυτός δεν διενεργείται συστηματικά.

3. Η προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής πολίτη της Ένωσης ή ενός μέλους της οικογένειάς του δεν συνεπάγεται αυτομάτως τη λήψη μέτρου απέλασης.

4. Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2 και με την επιφύλαξη των διατάξεων του Κεφαλαίου VI, δεν λαμβάνεται επ' ουδενί μέτρο απέλασης κατά πολιτών της Ένωσης ή μελών της οικογένειάς τους, εφόσον :

- α) οι πολίτες της Ένωσης είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί, ή
- β) οι πολίτες της Ένωσης εισήλθαν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής προκειμένου να αναζητήσουν εργασία. Σε αυτή την περίπτωση, οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους, δεν μπορούν να απελαθούν εν όσω οι πολίτες της Ένωσης δύνανται να παρέχουν αποδείξεις ότι συνεχίζουν να αναζητούν εργασία και ότι έχουν πραγματικές πιθανότητες να προσληφθούν.

Άρθρο 15

Διαδικαστικές εγγυήσεις

1. Οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 30 και 31 εφαρμόζονται κατ' αναλογία για κάθε απόφαση περιοριστική της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για άλλους λόγους εκτός της δημόσιας τάξης, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας.

2. Η λήξη ισχύος του δελτίου ταυτότητας ή του διαβατηρίου βάσει του οποίου ο ενδιαφερόμενος εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής και εξεδόθη η βεβαίωση εγγραφής ή το δελτίο διαμονής δεν αποτελεί λόγο απέλασης από το κράτος μέλος υποδοχής.

3. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν δύναται να επιβάλλει απαγόρευση εισόδου σε συνδυασμό με απόφαση απέλασης για την οποία ισχύει η παράγραφος 1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Δικαίωμα μόνιμης διαμονής

Τμήμα I

Επιλεξιμότητα

Άρθρο 16

Γενικός κανόνας για τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους

1. Οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν διαμείνει νομίμως για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του. Το δικαίωμα αυτό δεν υπόκειται στους όρους που προβλέπονται στο Κεφάλαιο III.
2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και τα οποία έχουν διαμείνει νομίμως με τον πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών.
3. Το αδιάλειπτο της διαμονής δεν θίγεται από προσωρινές απουσίες που δεν υπερβαίνουν συνολικά τους έξι μήνες ετησίως ούτε από απουσίες μεγαλύτερης διάρκειας για την εκπλήρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ή από μία απουσία δώδεκα συναπτών μηνών κατ' ανώτατο όριο για σοβαρούς λόγους, ιδίως εγκυμοσύνη και μητρότητα, σοβαρή ασθένεια, σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή τοποθέτηση σε άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα.

4. Αφ' ης στιγμής αποκτηθεί, απώλεια του δικαιώματος μόνιμης διαμονής επέρχεται μόνο σε περίπτωση απουσίας από το κράτος μέλος υποδοχής για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τα δύο συναπτά έτη.

Άρθρο 17

Παρεκκλίσεις για τα πρόσωπα τα οποία δεν εργάζονται πλέον στο κράτος μέλος υποδοχής και για τα μέλη των οικογενειών τους

1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 16, το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής πριν από τη συμπλήρωση συνεχούς χρονικού διαστήματος πέντε ετών διαμονής απολαμβάνουν :

α) οι μισθωτοί ή οι μη μισθωτοί, οι οποίοι, κατά το χρόνο παύσης της εργασίας τους, έχουν φθάσει στην ηλικία που ορίζεται από το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής για την απόκτηση δικαιωμάτων σε σύνταξη γήρατος, ή μισθωτοί οι οποίοι έχουν παύσει να ασκούν μισθωτή δραστηριότητα λόγω πρόωρης συνταξιοδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι εργάστηκαν στο εν λόγω κράτος μέλος τουλάχιστον τους προηγούμενους δώδεκα μήνες και ότι έχουν διαμείνει εκεί συνεχώς για περισσότερα από τρία έτη.

Αν το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής δεν αναγνωρίζει δικαίωμα σε σύνταξη γήρατος σε ορισμένες κατηγορίες μη μισθωτών, λογίζεται ότι η προϋπόθεση ηλικίας πληρούται όταν ο ενδιαφερόμενος συμπληρώσει την ηλικία των 60 ετών,

β) στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς, οι οποίοι διέμεναν συνεχώς για περισσότερα από δύο έτη στο κράτος μέλος υποδοχής και έπαυσαν να εργάζονται εκεί εξαιτίας μόνιμης ανικανότητας προς εργασία.

Αν η ανικανότητα αυτή είναι συνέπεια εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας που παρέχει ευεργέτημα το οποίο καταβάλλεται στον ενδιαφερόμενο εν όλω ή εν μέρει από φορέα του κράτους μέλους υποδοχής, δεν επιβάλλονται όροι στη διάρκεια της παραμονής,

- γ) στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς, οι οποίοι, μετά τη συμπλήρωση τριών ετών συνεχούς απασχόλησης και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, διατηρώντας τον τόπο διαμονής τους στο κράτος μέλος υποδοχής, στο οποίο και επιστρέφουν, καταρχήν, καθημερινώς ή τουλάχιστον άπαξ εβδομαδιαίως.

Για τους σκοπούς της απόκτησης των δικαιωμάτων που προβλέπονται στα στοιχεία α) και β), οι περίοδοι απασχόλησης στο κράτος μέλος όπου εργάζεται ο ενδιαφερόμενος λογίζονται ως περίοδοι απασχόλησης οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο κράτος μέλος υποδοχής.

Οι περίοδοι ακουσίας ανεργίας, οι οποίες έχουν καταγραφεί δεόντως από την αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης, οι περίοδοι διακοπής δραστηριότητας που δεν οφείλονται στη βούληση του ενδιαφερομένου και οι απουσίες από την εργασία ή η διακοπή δραστηριότητας λόγω ασθένειας ή ατυχήματος λογίζονται ως περίοδοι απασχόλησης.

2. Οι όροι της διάρκειας παραμονής και απασχόλησης που προβλέπονται στην παράγραφο 1, στοιχείο α) και ο όρος της διάρκειας παραμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1, στοιχείο β), δεν ισχύουν αν ο/η σύζυγος ή ο αναφερόμενος στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β), σύντροφος του μισθωτού ή του μη μισθωτού, είναι υπήκοος του κράτους μέλους υποδοχής ή απώλεσε την ιθαγένεια του κράτους μέλους αυτού λόγω του γάμου του/της με τον εν λόγω μισθωτό ή μη μισθωτό.

-
3. Ανεξαρτήτως ιθαγένειας, τα μέλη της οικογένειας μισθωτού ή μη μισθωτού που διαμένουν μαζί του στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος, εφόσον ο ίδιος ο μισθωτός ή ο μη μισθωτός έχει αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος δυνάμει της παραγράφου 1.
4. Ωστόσο, αν ο μισθωτός ή ο μη μισθωτός απεβίωσε ενόσω ακόμη εργαζόταν αλλά πριν αποκτήσει το καθεστώς μόνιμης διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής δυνάμει της παραγράφου 1, τα μέλη της οικογένειάς του που διαμένουν μαζί του στο κράτος μέλος υποδοχής, έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής εκεί, υπό την προϋπόθεση ότι :
- α) ο μισθωτός ή ο μη μισθωτός είχε διαμείνει κατά τον χρόνο του θανάτου του, συνεχώς επί δύο έτη στην επικράτεια του εν λόγω κράτους μέλους, ή
  - β) ο θάνατός του οφείλεται σε εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια, ή
  - γ) ο/η επιζών/ώσα σύζυγος έχει απωλέσει την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους μέλους λόγω του γάμου του/της με τον μισθωτό ή τον μη μισθωτό.

Άρθρο 18

Απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής από ορισμένα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους

Με την επιφύλαξη του άρθρου 17, τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης για τα οποία ισχύει το άρθρο 12, παράγραφος 2 και το άρθρο 13, παράγραφος 2 και τα οποία πληρούν τους εκεί προβλεπόμενους όρους, αποκτούν το δικαίωμα μόνιμης διαμονής εάν διαμείνουν νομίμως για χρονικό διάστημα πέντε συναπτών ετών στο κράτος μέλος υποδοχής.

Τμήμα II

Διοικητικές διατυπώσεις

Άρθρο 19

Έγγραφο πιστοποίησης μόνιμης διαμονής πολίτη της Ένωσης

1. Αφού εξακριβώσουν τη διάρκεια της παραμονής, τα κράτη μέλη χορηγούν στους δικαιούχους μόνιμης διαμονής πολίτες της Ένωσης, κατόπιν αιτήσεώς των, έγγραφο που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή τους.
2. Το έγγραφο που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή εκδίδεται το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο 20

Δελτίο μόνιμης διαμονής για μέλη της οικογένειας
που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους

1. Τα κράτη μέλη χορηγούν στα δικαιούχα μόνιμης διαμονής μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους δελτίο μόνιμης διαμονής εντός εξαμήνου από την υποβολή της αίτησης. Το δελτίο μόνιμης διαμονής ανανεώνεται αυτοδικαίως ανά δεκαετία.
2. Η αίτηση χορήγησης δελτίου μόνιμης διαμονής πρέπει να υποβάλλεται πριν από τη λήξη της ισχύος του δελτίου διαμονής. Η μη συμμόρφωση με την απαίτηση υποβολής αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής μπορεί να επισύρει κυρώσεις για τον ενδιαφερόμενο, οι οποίες θα είναι αναλογικές και δεν θα εισάγουν διακρίσεις.
3. Διακοπή της διαμονής η οποία δεν υπερβαίνει τα δύο συναπτά έτη δεν θίγει την ισχύ του δελτίου μόνιμης διαμονής.

Άρθρο 21

Αδιάλειπτο της διαμονής

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, το αδιάλειπτο της διαμονής μπορεί να πιστοποιείται με κάθε αποδεικτικό μέσο εν χρήσει στο κράτος μέλος υποδοχής. Το αδιάλειπτο της διαμονής διακόπτεται από κάθε απόφαση απέλασης η οποία εκτελείται νομοτύπως κατά του ενδιαφερομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Διατάξεις κοινές για το δικαίωμα διαμονής
και το δικαίωμα μόνιμης διαμονής

Άρθρο 22

Εδαφική εφαρμογή

Το δικαίωμα διαμονής και το δικαίωμα μόνιμης διαμονής καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας του κράτους μέλους υποδοχής. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν εδαφικούς περιορισμούς στο δικαίωμα διαμονής και στο δικαίωμα μόνιμης διαμονής μόνο στις περιπτώσεις που οι ίδιοι περιορισμοί ισχύουν και για τους ημεδαπούς.

Άρθρο 23

Συναφή δικαιώματα

Ανεξαρτήτως ιθαγένειας, τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, τα οποία έχουν το δικαίωμα διαμονής ή το δικαίωμα μόνιμης διαμονής σε κράτος μέλος, δικαιούνται να εργάζονται εκεί ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί.

Άρθρο 24

Ίση μεταχείριση

1. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητώς στη Συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο, όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της παρούσας οδηγίας, απολαύουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης. Το ευεργέτημα του δικαιώματος αυτού εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον έχουν δικαίωμα διαμονής ή μόνιμης διαμονής.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο (β), ούτε να δίνει, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, αποτελούμενη από σπουδαστικές υποτροφίες ή σπουδαστικά δάνεια σε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, σε πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και στα μέλη των οικογενειών τους.

Άρθρο 25

Γενικές διατάξεις περί των εγγράφων διαμονής

1. Η κατοχή της προβλεπόμενης στο άρθρο 8 βεβαίωσης εγγραφής, εγγράφου που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή, βεβαίωσης που πιστοποιεί την υποβολή αίτησης για χορήγηση δελτίου διαμονής μέλους της οικογένειας, δελτίου διαμονής ή δελτίου μόνιμης διαμονής δεν μπορεί, σε καμιά περίπτωση, να επιβάλλεται ως προϋπόθεση της άσκησης δικαιώματος ή της διεκπεραίωσης διοικητικής διατύπωσης, καθόσον η απόκτηση δικαιωμάτων μπορεί να βεβαιώνεται με οιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

2. Όλα τα έγγραφα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 χορηγούνται ατελώς ή έναντι τέλους που δεν υπερβαίνει το επιβαλλόμενο στους ημεδαπούς για τη χορήγηση παρεμφερών εγγράφων.

Άρθρο 26

Έλεγχοι

Τα κράτη μέλη μπορούν να διενεργούν ελέγχους με αντικείμενο την τήρηση της υποχρέωσης που, ενδεχομένως, επιβάλλει στους αλλοδαπούς η εθνική νομοθεσία να φέρουν βεβαίωση εγγραφής ή δελτίο διαμονής, υπό την προϋπόθεση ότι η ίδια υποχρέωση ισχύει για τους ημεδαπούς σε σχέση με το δελτίο ταυτότητάς τους. Σε περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν κυρώσεις ίδιες με εκείνες που επιβάλλουν στους ημεδαπούς διότι δεν φέρουν το δελτίο ταυτότητάς τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Περιορισμοί του δικαιώματος εισόδου και του δικαιώματος διαμονής για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας

Άρθρο 27

Γενικές αρχές

1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Δεν μπορεί να γίνεται επίκληση των λόγων αυτών για την εξυπηρέτηση οικονομικών σκοπών.

2. Κάθε μέτρο που λαμβάνεται για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας πρέπει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας και να θεμελιώνεται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του αφορώμενου ατόμου. Προηγούμενες ποινικές καταδίκες δεν αποτελούν αφ'εαυτών λόγους για τη λήψη τέτοιων μέτρων.

Η προσωπική συμπεριφορά του αφορώμενου ατόμου πρέπει να συνιστά πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή, στρεφόμενη κατά θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας. Αιτιολογίες που δεν συνδέονται με τα στοιχεία της υπόθεσης ή στηρίζονται σε εκτιμήσεις γενικής πρόληψης δεν γίνονται αποδεκτές.

3. Για να εξακριβώσει κατά πόσον ο ενδιαφερόμενος συνιστά απειλή για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια, κατά τη χορήγηση βεβαίωσης εγγραφής ή, αν δεν υπάρχει σύστημα εγγραφής, το αργότερο εντός τριών μηνών από την ημερομηνία άφιξης του ενδιαφερομένου στην επικράτειά του ή από την ημερομηνία γνωστοποίησης της παρουσίας του ενδιαφερόμενου στην επικράτειά του, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5, παράγραφος 5, ή κατά την έκδοση του δελτίου διαμονής, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί, εφόσον το κρίνει απαραίτητο, να ζητεί από το κράτος μέλος καταγωγής και, ενδεχομένως, από άλλα κράτη μέλη, να παρέχουν πληροφορίες για το ποινικό μητρώο του ενδιαφερομένου. Η έρευνα αυτή δεν μπορεί να έχει συστηματικό χαρακτήρα. Το κράτος μέλος από το οποίο ζητούνται τα στοιχεία πρέπει να απαντά εντός διμήνου.

4. Το κράτος μέλος που εξέδωσε το διαβατήριο ή το δελτίο ταυτότητας επιτρέπει στον κάτοχο του εγγράφου ο οποίος έχει απελαθεί από άλλο κράτος μέλος για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας να εισέλθει εκ νέου στο έδαφός του, χωρίς διατυπώσεις, έστω και αν η ισχύς του εγγράφου έχει λήξει ή αμφισβητείται η ιθαγένεια του κατόχου.

Άρθρο 28

Προστασία κατά της απέλασης

1. Πριν λάβει απόφαση απέλασης για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας, το κράτος μέλος υποδοχής λαμβάνει υπόψη εκτιμήσεις όπως η διάρκεια παραμονής του αφορώμενου ατόμου στην επικράτειά του, η ηλικία, η κατάσταση της υγείας του, η οικογενειακή και οικονομική του κατάσταση, η κοινωνική και πολιτιστική ενσωμάτωσή του στο κράτος μέλος υποδοχής και το εύρος των δεσμών του με τη χώρα καταγωγής.
2. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να λαμβάνει απόφαση απέλασης πολίτη της Ένωσης ή μέλους της οικογένειάς του, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, που έχει αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του, παρά μόνο για σοβαρούς λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας.
3. Δεν μπορεί να λαμβάνεται απόφαση απέλασης πολίτη της Ένωσης, εκτός αν η απόφαση απέλασης βασίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημόσιας ασφάλειας, κατά τα οριζόμενα από τα κράτη μέλη, εφόσον τα πρόσωπα αυτά :
  - α) έχουν διαμείνει κατά τα προηγούμενα δέκα έτη στο κράτος μέλος υποδοχής, ή
  - β) είναι ανήλικοι, εκτός εάν η απέλαση είναι απαραίτητη για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, όπως προβλέπεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, της 20ής Νοεμβρίου 1989.

Άρθρο 29

Δημόσια υγεία

1. Οι μόνες ασθένειες που δικαιολογούν μέτρο περιοριστικό της ελευθερίας κυκλοφορίας, είναι οι ασθένειες που εγκλείουν κίνδυνο επιδημίας, όπως ορίζονται στις οικείες πράξεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, καθώς και άλλες λοιμώδεις νόσοι ή μεταδοτικές παρασιτικές ασθένειες, εφόσον αποτελούν, στο κράτος μέλος υποδοχής, αντικείμενο διατάξεων προστασίας εφαρμοστέων στους ημεδαπούς.
2. Οι ασθένειες που επέρχονται περισσότερο από τρεις μήνες μετά την ημερομηνία άφιξης, δεν δικαιολογούν την απέλαση από την επικράτεια.
3. Ένα κράτος μέλος μπορεί, αν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις που το καθιστούν αναγκαίο, να υποβάλει εντός τριών μηνών από την ημερομηνία άφιξης, σε δωρεάν ιατρική εξέταση τους απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής, προκειμένου να πιστοποιηθεί ότι δεν πάσχουν από καμμία από τις ασθένειες που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Αυτές οι ιατρικές εξετάσεις δεν μπορούν να έχουν συστηματικό χαρακτήρα.

Άρθρο 30

Κοινοποίηση των αποφάσεων

1. Κάθε απόφαση που λαμβάνεται δυνάμει του άρθρου 27, παράγραφος 1, πρέπει να κοινοποιείται εγγράφως στους ενδιαφερόμενους κατά τρόπο που να τους επιτρέπει να κατανοήσουν το περιεχόμενο και τις συνέπειες της απόφασης.
2. Οι ενδιαφερόμενοι ενημερώνονται, επακριβώς και πλήρως, για τους λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας επί των οποίων στηρίζεται η ληφθείσα στην περίπτωση τους απόφαση, εκτός αν αυτό αντιτίθεται στα συμφέροντα της ασφάλειας του κράτους.

3. Η κοινοποίηση περιέχει μνεία του δικαστηρίου ή της διοικητικής αρχής ενώπιον του οποίου ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει προσφυγή, την προθεσμία της προσφυγής καθώς και, ενδεχομένως, την προθεσμία που τάσσεται στον ενδιαφερόμενο να εγκαταλείψει την επικράτεια του κράτους μέλους. Με εξαίρεση τις δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις κατεπείγοντος, η τασσόμενη προθεσμία για την εγκατάλειψη της επικράτειας δεν μπορεί να είναι μικρότερη του ενός μηνός από την ημερομηνία της κοινοποίησης.

Άρθρο 31

Διαδικαστικές εγγυήσεις

1. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση σε δικαστικές και, ενδεχομένως, διοικητικές διαδικασίες προσφυγών στο κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να προσβάλλουν ή να ζητήσουν την αναθεώρηση απόφασης η οποία έχει ληφθεί εις βάρος τους για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

2. Όταν η αίτηση προσφυγής ή η αίτηση δικαστικής αναθεώρησης κατά της απόφασης απέλασης συνοδεύεται από αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για την αναστολή της εκτέλεσής της, η σωματική απομάκρυνση του ενδιαφερομένου από την επικράτεια δεν μπορεί να διενεργείται προτού ληφθεί απόφαση επί των ασφαλιστικών μέτρων, εκτός εάν :

– η απόφαση απέλασης βασίζεται σε προηγούμενη δικαστική απόφαση, ή

- τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα είχαν ήδη πρόσβαση σε δικαστική αναθεώρηση, ή
- η απόφαση απέλασης βασίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημόσιας ασφάλειας σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 3.

3. Οι διαδικασίες προσφυγών επιτρέπουν τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης καθώς και των γεγονότων και των περιστάσεων επί των οποίων βασίζεται το προτεινόμενο μέτρο.

Εξασφαλίζουν επίσης ότι η απόφαση δεν είναι δυσανάλογη, ιδίως σε σχέση με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 28.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύσουν την είσοδο του ενδιαφερομένου στην επικράτειά τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσφυγής, αλλά δεν μπορούν να του απαγορεύσουν να υπερασπισθεί τον εαυτό του κατά τη δίκη, αυτοπροσώπως, εκτός αν η εμφάνισή του μπορεί να προκαλέσει σοβαρή διατάραξη της δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας ή αν η προσφυγή ή δικαστική αναθεώρηση αφορά άρνηση εισόδου στην επικράτεια.

Άρθρο 32

Διάρκεια των διαταγών απαγόρευσης εισόδου

1. Τα πρόσωπα τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο απόφασης απαγόρευσης εισόδου για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας μπορούν να υποβάλλουν αίτηση, για την άρση της απόφασης απαγόρευσης εισόδου μετά από μία εύλογη, ανάλογα με τις περιστάσεις, προθεσμία, και, εν πάση περιπτώσει, μετά την πάροδο τριετίας από την εκτέλεση της οριστικής απόφασης απαγόρευσης εισόδου που έχει ληφθεί νομοτύπως σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, επικαλούμενα στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν ουσιαστική μεταβολή των περιστάσεων που είχαν δικαιολογήσει την απόφαση απαγόρευσης εισόδου.

Το οικείο κράτος μέλος αποφαινεται επί της αιτήσεως αυτής εντός έξι μηνών από την υποβολή της.

2. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1 πρόσωπα δεν έχουν κανένα δικαίωμα εισόδου στην επικράτεια του οικείου κράτους μέλους όσο εξετάζεται η αίτησή τους.

Άρθρο 33

Η απέλαση ως ποινή ή παρεπόμενο μέτρο

1. Το κράτος μέλος υποδοχής δύναται να εκδίδει αποφάσεις απέλασης ως ποινή ή ως παρεπόμενο μέτρο σε σχέση με ποινή κράτησης, μόνον εφόσον πληρούνται οι απαιτήσεις των άρθρων 27, 28 και 29.

2. Αν η απόφαση απέλασης όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1, εκτελείται περισσότερο από δύο έτη αφότου εκδοθεί το κράτος μέλος βεβαιώνεται ότι το αφορώμενο άτομο εξακολουθεί να αποτελεί πραγματική απειλή για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια, και εξετάζει επίσης κατά πόσον έχει, ενδεχομένως, επέλθει ουσιαστική μεταβολή των περιστάσεων αφότου εκδόθηκε η απόφαση απέλασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Τελικές διατάξεις

Άρθρο 34

Δημοσιότητα

Τα κράτη μέλη κοινολογούν πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους σχετικά με τα θέματα που ρυθμίζονται από την παρούσα οδηγία, ιδίως με εκστρατείες συνειδητοποίησης διεξαγόμενες μέσω των εθνικών και τοπικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και μέσων επικοινωνίας.

Άρθρο 35

Κατάχρηση δικαιώματος

Τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αρνούνται, να τερματίζουν ή να ανακαλούν οποιοδήποτε δικαίωμα αναγνωριζόμενο από την παρούσα οδηγία, σε περίπτωση κατάχρησης δικαιώματος ή απάτης, όπως π.χ. σε περίπτωση εικονικού γάμου. Τα εν λόγω μέτρα πρέπει να είναι αναλογικά και να υπόκεινται στις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται στα άρθρα 30 και 31.

Άρθρο 36

Κυρώσεις

Τα κράτη μέλη καθορίζουν διατάξεις επί των κυρώσεων που επιβάλλονται στην περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται για την υλοποίηση της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν κάθε αναγκαίο μέτρο για την εφαρμογή τους. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές και αναλογικές. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή το αργότερο στις..... *, και κάθε μεταγενέστερη τροποποίησή τους, το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο 37

Ευνοϊκότερες εθνικές διατάξεις

Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν επηρεάζουν τις καθοριζόμενες από τα κράτη μέλη νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, οι οποίες είναι, ενδεχομένως, ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα που εμπίπτουν στην παρούσα οδηγία.

Άρθρο 38

Κατάργηση

1. Τα άρθρα 10 και 11 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 καταργούνται από ... *.
2. Οι οδηγίες 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ καταργούνται από ... *.

---

* Δύο έτη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.

3. Οι αναφορές που γίνονται στις καταργούμενες διατάξεις και οδηγίες θεωρούνται ως αναφορές στην παρούσα οδηγία.

Άρθρο 39

Έκθεση

Το αργότερο στις .....^{*}, η Επιτροπή υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, συνοδευόμενη από τις, τυχόν, αναγκαίες, προτάσεις, κυρίως όσον αφορά τη δυνατότητα επέκτασης του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους μπορούν να διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής άνευ όρων. Τα κράτη μέλη παρέχουν στην Επιτροπή τις πληροφορίες που απαιτούνται για την κατάρτιση της έκθεσης.

Άρθρο 40

Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία μέχρι τις .....^{**}.

Οι διατάξεις αυτές, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την αναφορά αυτή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αναφορά αυτή.

---

^{*} Τέσσερα έτη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.

^{**} Δύο έτη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία μαζί με πίνακα από τον οποίο εμφανίζεται ο τρόπος αντιστοιχίας των διατάξεων της παρούσας οδηγίας προς τις θεσπισθείσες εθνικές διατάξεις.

Άρθρο 41

Έναρξη ισχύος

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 42

Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Στρασβούργο, 29 Απριλίου 2004.

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ο Πρόεδρος

P. COX

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

M. McDOWELL